

HØGSKOLEN I TROMSØ

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

UFD		
15 SEPT. 2004		
Saksnr.	Dok.nr.	Arkivkode
200402804	58	614

Deres ref.: 200402804

Vår ref.: 2004/00799- /KNØ/F-008

Dato: 15. September 2004

FORSLAG OM ENDRING I OPPTAKSKRAV TIL ALLMENN LÆRERUTDANNINGEN

Vi viser til departementets høringsbrev av 23.06.04.

Høgskolestyret behandler saken i møte 09.09.04 og fattet følgende vedtak:

1. Høgskolen i Tromsø mener at det må arbeides aktivt for å heve kvaliteten på lærere og læreryrkets renommé. Dette krever et bredt spekter kriterier for å rekruttere de studentene som er best egnet for arbeid med barn og unge.
2. Styret vil understreke at inntakskvalitet er én av mange faktorer som påvirker kvaliteten på de ferdigutdannede lærerne og vil av den grunn anbefale at departementet i første omgang prøver ut alternativ 6.
3. Det må tas hensyn til de økonomiske og kvalitetsmessige konsekvensene av en slik omlegging, slik at Høgskolen kan drives under forutsigbare rammer.

Vi viser til dette og vedlegger saksdokumentet.

Ben Schei
høgskoledirektør

Karin Nøstdahl
seniorkonsulent

Vedlegg.

FELLESADMINISTRASJONEN

Kontoradresse
Mellomveien 110

Postadresse
9293 Tromsø

Sentralbord
77 66 03 00

Telefaks
77 68 99 56

Saksbehandler
77 66 03 17

E-post
Karin.Nostdahl@hitos.no

HØGSKOLEN I TROMSØ
HØGSKOLESTYRET

STYRESAK 44/04

Utskrevet: 31.08.2004

Møtedato: 09.09.04

Ref: 2004/00799- /KNØ/F-008

FORSLAG OM ENDRING I OPPTAKSKRAV TIL ALLMENNLERERUTDANNINGEN

Utdannings- og forskningsdepartementet har i brev datert 23.06.04 sendt ut på høring et forslag som bl.a. innebærer endring i opptakskravene til allmennlærerutdanningen (vedlegg 1). Departementet ønsker å innføre spesielle opptakskrav i form av karakterkrav for opptak til allmennlærerutdanningen, slik det er varslet i St. meld. nr 30 (2003-2004) Kultur for læring, kapittel 9.1 *Lærerutdanningen: å rekruttere de beste* og som Stortinget har gitt sin tilslutning. Her heter det bl.a.:

"Opptakskrav til allmennlærerutdanningen

Lærerne har ansvaret for grunnopplæringen til alle barn, og skal gjennom dette bidra til å skape et godt fundament for livslang læring. Derfor står lærerutdanningen i en særstilling i utdanningssystemet, noe som også begrunner at lærerutdanningen har et eget kapittel i opplæringsloven.

Gitt det ansvaret lærerne har, er det avgjørende at lærerutdanningen holder høy kvalitet, og at den trekker til seg kompetente og motiverte studenter. Kvaliteten på og rekrutteringen til lærerutdanningen er for øvrig sentrale tema også i EUs utdanningssamarbeid, hvor Norge deltar gjennom EØS-avtalen.

Søkingen til allmennlærerutdanningene ved høyskolene har de siste årene vært svakere enn tidligere. Langt de fleste primærsøkerne har kommet inn, og ved mange av høyskolene kommer alle som søker, inn på allmennlærerutdanningen. Statistikk fra den nasjonale vitnemålsdatabasen (NVB) omfatter ca. halvparten av dem som har begynt på allmennlærerutdanningen de siste tre årene. 22 prosent av disse hadde lavere enn 3,5 i gjennomsnittskarakter fra videregående opplæring. 53 prosent hadde dårligere enn karakteren 4 i norsk hovedmål. Henholdsvis 22 og 35 prosent av søkerne hadde lavere enn 3 i norsk hovedmål og i matematikk. Det er imidlertid store forskjeller mellom høyskolene. Gjennomgående er det høyskolene i distriktene som tar opp studenter med svakest karakterer. Undersøkelser viser også at arbeidsinnsatsen blant lærerstudentene er lav sammenlignet med en rekke andre studier.

Departementet vil understreke betydningen av at de som tas opp til allmennlærerutdanningen, har et nødvendig grunnlag i sentrale fag. Departementet har på denne bakgrunn vurdert opptaksprøver eller spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen. Dette vil kunne sikre at de som begynner på utdanningen, har nødvendige faglige kvalifikasjoner og derved bedre forutsetninger for å bli gode lærere. Departementet mener at innføring av en form for særlige opptakskrav vil gi et klart signal til ungdom som ønsker å ta lærerutdanning om at allmennlærerstudiet er krevende, og at læreryrket forutsetter motivasjon, arbeidsinnsats og utholdenhet.

Et argument mot å innføre opptaksprøver eller opptakskrav er at det kan føre til sviktende rekruttering og lærermangel. Prognosene viser imidlertid at i løpet av en 10-årsperiode vil antallet lærere som når pensjonsalder, være lavere enn antallet som har gjennomført allmennlærerutdanning, gitt dagens kapasitet. På den annen side vil en økning av timetallet i grunnskolen medføre behov for flere lærere i skolen.

Målet er å få godt kvalifiserte og motiverte søkere til allmennlærerutdanningen, og departementet mener dette målet er så viktig at det oppveier de negative konsekvensene av en mulig midlertidig rekrutteringssvikt. Departementet mener dessuten at innføring av opptakskrav på sikt vil bidra til å styrke rekrutteringen, fordi det vil bidra til å bedre omdømmet både for lærerutdanningen og læreryrket.

Gode faglige kvalifikasjoner er nødvendige, men ikke tilstrekkelige forutsetninger for å bli en god lærer. Opptaksprøver til allmennlærerutdanningen vil gjøre det mulig å vurdere søkerens faglige, pedagogiske og sosiale kompetanse. Innføring av opptaksprøver vil imidlertid kreve svært mye ressurser, både administrativt og økonomisk. Departementet mener disse ressursene kan brukes mer effektivt på andre kvalitetsfremmende tiltak i lærerutdanningene.

Departementet mener innføring av spesielle opptakskrav i form av karakterkrav vil være en bedre løsning for å sikre godt kvalifiserte søkere til allmennlærerutdanningen. Det kan tenkes ulike varianter av slike opptakskrav, for eksempel minimumskarakterer for enkelte fag eller gjennomsnittskarakter for noen, eventuelt alle fag. Norsk og matematikk er helt sentrale fag for lærernes yrkesutøvelse, jf. drøftingen i kapittel 4 av de grunnleggende ferdighetene i læreplanene. Departementet vil sende et forslag, som drøfter ulike modeller, på høring". (St meld. nr 30 (2003-04) s. 3).

I innledningen til meldingen understreker departementet at de forslagene som fremmes, har til hensikt å bidra til at skolen blir i stand til å møte de utfordringene den står overfor og at riktig og tilstrekkelig kompetanse er en forutsetning for kvalitetsutvikling i skolen. Videre hevdes det at av alle resurser i skolen, er det lærernes kompetanse som påvirker elevenes prestasjoner mest. Lærerne må i tillegg til faglig, pedagogisk og didaktisk kompetanse også ha sosial-yrkesetisk- og endrings- og utviklingskompetanse. Mye av den kompetansen lærerne trenger for å utøve sin profesjon på en god måte, gis gjennom formell utdanning. Lærernes yrkesutøvelse må derfor baseres på en god og relevant lærerutdanning samtidig som lærerne må ha muligheter til å fornye og komplettere sin kompetanse gjennom yrkeslivet.

Departementet ber om institusjonenes uttalelse til følgende alternative spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen. Disse kravene kommer i tillegg til kravet om generell studiekompetanse eller tilsvarende realkompetanse:

Alternativ 1: Karakteren 3 som minstekrav i norsk og matematikk

Alternativ 2: Karakteren 4 som minstekrav i norsk og matematikk

Alternativ 3: Minstekrav om 40 skolepoeng

Alternativ 4: Minstekrav om 35 skolepoeng

Alternativ 5: Minstekrav om 40 skolepoeng og minimum karakteren 3 i norsk og matematikk

Alternativ 6: Minstekrav om 35 skolepoeng og minimum karakteren 3 i norsk og matematikk

Saken har vært ute på høring på avdelingene. Høgskoledirektøren har mottatt høringsuttalelse fra Avdeling for lærerutdanning (AFL) (vedlegg 2). Saken skal behandles av avdelingsstyret ved AFL 08.09.04 og vedtaket vil bli lagt fram for høgskolestyret i møtet.

Avdeling for lærerutdanning

finner god korrelasjon mellom resultatene i videregående skole og gjennomsnittskarakter ved allmennlærerutdanningen ved HiTø. Avdelingen har imidlertid ikke funnet noe samsvar mellom lærerstudentenes skolepoengsum fra videregående skole og karakterer i faget norsk ved lærerutdanningen. For faget matematikk finnes det imidlertid en svak korrelasjon. Selv om avdelingen synes å være enig i at innføringen av spesielle opptakskrav vil ha positiv effekt for studentenes faglige kompetanse både når det gjelder gjennomføring av studiet og lærernes status, kan konsekvensene av innføring av strengere opptakskrav bli dramatisk for avdelingens økonomi. Det synes som om avdelingen i utgangspunktet kunne ønske at studentene måtte dokumentere karakteren 4 i norsk og matematikk før opptak (departementets alternativ 2), men finner det vanskelig å gå inn for dette av økonomiske årsaker. Samtidig er avdelingen bekymret for at det ikke foreslås tilsvarende skjerping av opptakskravene til universitetenes 5-årige lærerutdanning. (Studiedirektør ved UiTø opplyser at universitetets lærerutdanning primært er rettet mot videregående skole og ikke vil gi grunnlag for undervisning på barnetrinnet. Universitetet ønsker imidlertid en skjerping av opptakskravene til denne utdanningen og vil trolig foreslå dette i sin uttalelse). Ut fra en samlet vurdering foreslår administrasjonen ved AFL at avdelingsstyret i møtet 08.09.04 går inn for alternativ 6 i departementets forslag. Dette alternativet vil sikre breddekunnskap på et minimumsnivå og nødvendig opptaksgrunnlag i sentrale fag.

Høgskoledirektørens kommentarer

Flere undersøkelser har dokumentert positiv korrelasjon mellom studenters forkunnskaper og faglige prestasjoner. Det er også dokumentert at slik korrelasjon er størst ved direkte overgang fra en utdanningssituasjon til en annen. Dersom det er lang tid siden studenten sist var i en skolesituasjon, er det vanskeligere å forutsi de faglige prestasjonene. Her spiller naturligvis andre momenter som innsats og motivasjon en stor rolle, men slike variabler er vanskelig å måle (K. Nøstdahl, hovedfagsoppgave, UiO, 1976).

En god lærer er imidlertid mye mer enn en person med gode fagkunnskaper. Dette er trolig spesielt viktig på barnetrinnet hvor sosial kompetanse og formidlingsevne også er avgjørende for om en lærer kan gjøre en god jobb.

Høgskoledirektøren er enig med departementets vurdering om at læreryrkes status vil øke dersom det blir vanskeligere å bli tatt opp til lærerutdanningen og at nødvendige faglige kvalifikasjoner gir bedre forutsetninger for å bli en god lærer. At studentene føler seg utvalgt til studiet, vil trolig medføre at de skjerper seg noe når det gjelder innsats og interesse for studiet. Undersøkelser har vist at arbeidsinnsatsen blant lærerstudentene er lav sammenlignet med en rekke andre studier uten at det er gitt noen forklaring på hvorfor det er slik. Flere har imidlertid reist spørsmålet om utdanningsinstitusjonene stiller for lave krav til studentene og om den utdanningen som gis er relevant for studentenes senere yrkesutøvelse. Flinker og engasjerte studenter har gode muligheter for å påvirke både utdanningens innhold og relevans og hele studentgruppens læringsutbytte.

Høgskoledirektøren har merket seg at departementet også har vurdert muligheten for å arrangere egne opptaksprøver ved utdanningsinstitusjonene for å kunne vurdere søkerens faglige, pedagogiske og sosiale kompetanse. Slike opptaksprøver vil imidlertid være svært ressurskrevende noe som gjør at departementet ikke går inn for en slik ordning. Samtidig

synes det etter høgskoledirektørens oppfatning, helt klart at det kunne være ønskelig med et bredere register enn bare karakterkrav for å kunne vurdere hvem som er best egnet til læreryrket. Slike egenskaper er vanskelig å måle, men en kan ikke se bort fra at også konkrete parametre som alder og praksis kunne være av betydning i denne forbindelse. Her burde departementet kunne bygge på den kunnskapen som allerede finnes på området og kanskje vært litt mer kreativ i sine forslag.

En skjerping av opptakskravene for allmennlærerutdanningen vil på kort sikt føre til at det blir utdannet færre lærere. Som det framgår av departementets brev, viser prognosene at antall lærere som når pensjonsalder i løpet av en 10-års periode, vil være lavere enn nyutdannede allmennlærere, gitt dagens utdanningskapasitet. Dette vil medføre at det selv med en tidsbegrenset reduksjon i antall nyutdannede lærere ikke vil oppstå noen akutt lærermangel i nær framtid.

Sviktende rekruttering til allmennlærerutdanningen vil neppe kunne kompenseres av et økt antall førskolelærere eller faglærere i praktiske og estetiske fag. AFL har ikke redegjort for om noen av studieplassene kan omdisponeres til andre (nye) studier eller om det kan være aktuelt å utvide videreutdanningstilbudene. Avdelingens økonomiske situasjon gjør det derfor vanskelig å anbefale forslag som vil medføre at mange av de nåværende studieplassene ved AFL blir stående tomme. Her er det avgjørende hva departementet vil gjøre med regulering av opptakskapasiteten. Trekket studieplassene inn som følge av strengere opptakskrav, vil de økonomiske konsekvensene bli omfattende. Beholder høgskolen studieplassene under forutsetning av at de omdisponeres til andre tilbud, vil høgskolen stå overfor store utfordringer knyttet til omdisponering/omstillingsarbeid. Selv om departementet spår at dette vil være et overgangsfenomen og at innføring av spesielle opptakskrav på sikt vil bidra til å øke rekrutteringen, ligger det i hvert fall en vanskelig periode foran oss de nærmeste årene.

Et resultat av en nødvendig og langsiktig omstillingsperiode vil etter alt å dømme bli lavere kvalitet på allmennlærerutdanningen. Dersom en viktig årsak til departementets forslag om skjerpet opptaksgrunnlag, er at kvaliteten på de ferdigutdannede lærerne er for dårlig, kan dette i hvert fall ikke løses ved å forverre studentens studiesituasjonen. Til syvende og sist er del vel egentlig kun kvaliteten på de nyutdannede lærerne som er av interesse. Alt annet blir virkemidler for å nå dette målet.

Direktøren er noe usikker på i hvilken grad økonomiske føringer skal tillegges vekt ved vurderingen av de alternativene som er foreslått fra departementets side. Alle alternativene vil bidra til at antall kvalifiserte søkere til allmennlærerutdanningen, i alle fall på kort sikt, vil reduseres kraftig noe avhengig av hvilket alternativ som velges. Hvordan HiTø vil komme ut i denne forbindelse er uvisst, selv om det trolig er de små høgskolene som vil merke en eventuelle nedgang i opptakstallene mest da søkningen er større i de store byene. Direktøren vil samtidig mene at alternativ 6 i departementets forslag, minstekrav om 35 skolepoeng og minimum karakteren 3 i norsk og matematikk (som er AFL sin anbefaling) kanskje ikke er tilstrekkelig for å bedre studentenes forutsetninger for å bli gode lærere og heve læreryrkets status.

INNSTILLING TIL VEDTAK

Styret for Høgskolen i Tromsø føler seg ikke trygg på at noen av de foreslåtte alternativene er det riktige svaret på hvordan man skal heve kvaliteten på lærere og læreryrkets renommé. Det hadde derfor vært ønskelig at departementet hadde funnet fram til et bredere spekter kriterier for å rekruttere de studentene som er best egnet for arbeid med barn og unge.

Styret vil understreke at inntakskvalitet er én av mange faktorer som påvirker kvaliteten på de ferdigutdannede lærerne og vil av den grunn anbefale at departementet i første omgang prøver ut det minst drastiske alternativet, altså alternativ 6.

Styret er bekymret for den svikt i studentrekrutteringen som i hvert fall på kort sikt vil være et resultat av skjerpede opptakskrav til allmennlærerutdanningen og de økonomiske konsekvenser dette vil få for Avdeling for lærerutdanning.

Ben Schei
høgskoledirektør

Karin Nøstdahl
seniorkonsulent

2 vedlegg